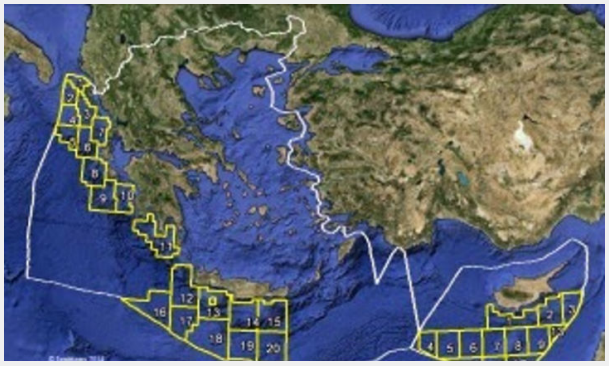

Κείμενο *ομάδας εργασίας* του ΝΑΡ για την Κομμουνιστική Απελευθέρωση

Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Τα ζητήματα της οριοθέτησης των θαλάσσιων ζωνών μεταξύ Ελλάδας-Τουρκίας και άλλων γειτονικών κρατών, δηλαδή των Χωρικών Υδάτων (territorial sea/αιγιαλίτιδα ζώνη), της Υφαλοκρηπίδας (continental shelf) και των ΑΟΖ (Ζώνες Αποκλειστικής Εκμετάλλευσης/EEZ Exclusive Economic Zones), έρχονται με αυξανόμενη ένταση στην επιφάνεια.

Τα προπετάσματα καπνού περί «μικρής και αμυνόμενης» Ελλάδας ή, αντίστοιχα, «στραγγαλισμού της Τουρκίας», έχουν στοχεύσεις διαφορετικές από αυτές που παρουσιάζονται στην εθνική ρητορική των δύο κρατών. Σχετίζονται, μεταξύ των άλλων, με επιδιώξεις και φιλοδοξίες του ελληνικού, τουρκικού και του διεθνούς κεφαλαίου και καρδιά τους είναι η μοιρασιά της εκμετάλλευσης των κοιτασμάτων υδρογονανθράκων στην Ανατολική Μεσόγειο.

Είναι σημαντικό να υπογραμμιστεί ότι οι αντιπαραθέσεις γύρω από τους θαλάσσιους δρόμους και την εκμετάλλευση των θαλασσών γενικά, κλιμακώνονται σε ολόκληρο τον κόσμο. Χαρακτηριστικά παραδείγματα οι συγκρούσεις της Ρωσίας με άλλες χώρες για τον έλεγχο του Βόρειου Περάσματος (Σύνδεση Ευρώπης-Ασίας μέσω Βόρειου Πόλου σε συνδυασμό με λιώσιμο πάγων) και Κίνας με ΗΠΑ και άλλους για τη Θάλασσα της Νότιας Κίνας.

Για την οριοθέτηση των θαλάσσιων ζωνών, διαχρονικά έχει εμφανιστεί πλήθος προβλημάτων και αντιπαραθέσεων, μια από τις οποίες είναι και η Ελληνο-Τουρκική διαμάχη. Οι διαφορές δεν αντανακλούν μόνο την ύπαρξη ασαφειών και αντιφάσεων στις προβλέψεις του λεγόμενου Διεθνούς Δικαίου, αλλά κυρίως τις πολιτικές και οικονομικές επιδιώξεις των αστικών τάξεων των δύο χωρών, καθώς και των ηγεμονικών καπιταλιστικών κρατών και ιμπεριαλιστικών συνασπισμών.

Βασικές αφετηρίες για την οπτική με την οποία προσεγγίζεται το ζήτημα αυτό από μεριάς του ΝΑΡ για την Κομμουνιστική Απελευθέρωση, αποτελούν:

· η υπεράσπιση των συμφερόντων των λαών σε Ελλάδα, Τουρκία και στη Μεσόγειο γενικότερα, σε μια προοπτική διεθνιστικής συνεργασίας. Οι λαοί μπορούν από κοινού να αποφασίσουν αν και τι ποιους πόρους θα εκμεταλλευτούν, τη σκοπιμότητα και τους όρους της πιθανής εκμετάλλευσης.

· η μάχη ενάντια στην κλιμάκωση των πολεμικών δαπανών και στη γενικότερη πολεμική ετοιμότητα και προετοιμασία, η αποτροπή των πολεμικών τυχοδιωκτισμών και του πολέμου στην περιοχή, ο αγώνας ενάντια στους τυχοδιωκτικούς σχεδιασμούς των μεγάλων και μικρών (υπερτοπικών και τοπικών) ιμπεριαλισμών και των επιμέρους αστικών τάξεων.

· η προστασία του περιβάλλοντος μέσω της αντίστασης στην οικοπεδοποίηση των θαλασσών και την παράδοσή τους στα Πολυεθνικά Μονοπώλια Εξόρυξης.

· η αποτροπή της εφιαλτικής προοπτικής ενός νέου γύρου αιώνων οικονομίας του πετρελαίου και των

ορυκτών καυσίμων, όταν ήδη βιώνονται οι αρνητικές συνέπειες της κλιματικής αλλαγής.

Το κείμενο αυτό, προϊόν συλλογικής επεξεργασίας από ομάδα εργασίας του ΝΑΡ για την Κομμουνιστική Απελευθέρωση, δεν καλύπτει όλες τις πλευρές που σχετίζονται με τον ανταγωνισμό των αστικών τάξεων Ελλάδας και Τουρκίας, αλλά μέσα στο πλαίσιο αυτό, ανιχνεύει τις πλευρές που εκκινούν από τις διαφορές στο ζήτημα των θαλάσσιων ζωνών. Δεν καλύπτει επίσης το ευρύτερο πλαίσιο των Ελληνο-Τουρκικών σχέσεων, που κατά τα άλλα είναι και σχέσεις συνεργασίας και συμμαχίας των αστικών τάξεων στις δύο χώρες, καθώς συμμετέχουν στο ΝΑΤΟ, η Ελλάδα υποστηρίζει την ένταξη της Τουρκίας στην ΕΕ, Ελλάδα και Τουρκία συνεργάζονται στην υλοποίηση της εγκληματικής Κοινής Δήλωσης ΕΕ-Τουρκίας για τους πρόσφυγες κλπ.

Φιλοδοξούμε, η παρέμβασή μας αυτή, να συμβάλει στην ευρύτερη συζήτηση στην κομμουνιστική αριστερά, σε μια εποχή που όχι μόνο κλιμακώνονται οι εθνικιστικές κραυγές και οι ανταγωνισμοί στην περιοχή, αλλά πολλά κράτη με άμεσο ή έμμεσο τρόπο, μεταξύ αυτών η Ελλάδα και Τουρκία, συμμετέχουν ή υποστηρίζουν πολεμικές αναμετρήσεις ή διεξάγουν κοινωνικό πόλεμο κατά των λαών, μιλώντας πάντα υποκριτικά με όρους «εθνικού δικαίου» και «εθνικής ενότητας».

Για το Δίκαιο των Θαλασσών γενικά

Σε ότι αφορά το «Δίκαιο των Θαλασσών», πλευρές του οποίου θα αναπτυχθούν στη συνέχεια, τονίζεται ότι -ειδικά στη σύγχρονη εξέλιξή του- όλο και περισσότερο αυτό μετατρέπεται σε ένα «άδικο» δίκαιο, κομμένο και ραμμένο στο πλαίσιο των συμφερόντων των ηγετικών καπιταλιστικών κρατών. Μέσω των κτήσεων που διατηρούν από την εποχή των αυτοκρατοριών, ιδιοποιούνται ήδη τεράστιες θαλάσσιες εκτάσεις, πολλές φορές αποστερώντας τες από παράκτια κράτη. Χαρακτηριστικότερο παράδειγμα τα νησιά ΑΒC έξω από τις ακτές τις Βενεζουέλας, βάσει των οποίων η Ολλανδία διεκδικεί -και ασκεί- κυριαρχία σε μεγάλο μέρος της Καραϊβικής. Η όλο και αυξανόμενη ασάφεια των συνθηκών και η προτροπή για «δίκαιη» συμφωνία, περισσότερο κλείνουν το μάτι στην λεγόμενη «πολιτική λύση», δηλαδή εν τέλει με το δίκαιο των ισχυρών.

Ταυτόχρονα, στο κείμενο επισημαίνεται η «κατά το δοκούν» ερμηνεία των σχετικών προβλέψεων των Διεθνών Συνθηκών, από μεριάς των ελληνικών κυβερνήσεων (και της Τουρκίας αντίστοιχα), ώστε να υπερασπίζουν τις θέσεις τους σύμφωνα με τα συμφέροντα της αστικής τάξης.

Οι θαλάσσιες ζώνες

Μέχρι σχεδόν το τέλος του Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου, η βασική αντίληψη για τη θάλασσα αφορούσε πρωτίστως στη ναυσιπλοΐα, το εμπόριο ή/και τον πόλεμο. Κατά βάση δηλαδή η θάλασσα ήταν δρόμος. Δευτερευόντως η θάλασσα ήταν και παραγωγικός χώρος μέσω της αλιείας και οριακά (στα λιμάνια) της ναυπηγικής βιομηχανίας. Ως εκεί.

Ανεπτυγμένα καπιταλιστικά κράτη, αρχής γενομένης από ΗΠΑ και Γαλλία, άρχισαν προοδευτικά να κάνουν λόγο για τα Χωρικά Ύδατα, δηλαδή μια θαλάσσια ζώνη γύρω από τις ακτές των κρατών, με κάποιο πλάτος. Η πλήρης κυριαρχία του κράτους επί της στεριάς επεκτεινόταν έτσι σε ένα τμήμα της παρακείμενης θάλασσας. Η δικαιολόγηση για αυτό ήταν κατά βάση πολιτική και αφορούσε τη δυνατότητα άμυνας. Άλλωστε αρχικά, το πλάτος αυτής της ζώνης ορίστηκε από διάφορα κράτη στα 3 ναυτικά μίλια, όσο ήταν τότε περίπου το μήκος βολής ενός κανονιού. Η άσκηση της κρατικής κυριαρχίας πάνω στα Χωρικά Ύδατα έχει ωστόσο κάποιες ιδιαιτερότητες, καθώς δεν απαγορεύεται η διέλευση των πλοίων άλλων χωρών από εκεί, στο βαθμό που αυτή είναι «αβλαβής» (innocent passage), δηλαδή εφόσον «δεν παραβλάπτει την ειρήνη, την ομαλή λειτουργία ή την ασφάλεια του παράκτιου κράτους». Με λίγα λόγια, η διέλευση είναι υπό έλεγχο [1], ενώ ρητά απαγορεύεται οτιδήποτε άλλο εκτός από απλό πέρασμα (πχ αλιεία, μεταφορτώσεις, στρατιωτικές ασκήσεις κλπ.). Όσον αφορά τα υποβρύχια οφείλουν να πλέουν στην

επιφάνεια. Πέραν της ζώνης των Χωρικών Υδάτων, ορίζεται μια Συνορεύουσα Ζώνη (contiguous zone), όπου το παράκτιο κράτος δεν ασκεί κυριαρχία, έχει όμως δικαιώματα ελέγχου πρόληψης εγκλημάτων.

Η συντριπτική πλειοψηφία των χωρών με ακτές, όρισαν σταδιακά τα Χωρικά Ύδατά τους στα 3 ναυτικά μίλια. Αυτό έκαναν αρχικά Ελλάδα και Τουρκία.

Η αντιπαράθεση Ελλάδας και Τουρκίας για το πλάτος των Χωρικών Υδάτων, δεν είχε πάντα την ίδια σημασία και ένταση. Μεταξύ των δύο αυτών χωρών, είναι η Ελλάδα εκείνη που διαφοροποίησε μονομερώς το πλάτος των Χωρικών Υδάτων με δύο σημαντικές κινήσεις (πριν ακόμη από τη διαμόρφωση οποιασδήποτε Διεθνούς Συνθήκης).

Το 1931 επέκτεινε [2] το πλάτος του εναέριου χώρου από 3 στα 10 ναυτικά μίλια. Σύμφωνα με το εθιμικό διεθνές δίκαιο και τις μετέπειτα συνθήκες, το πλάτος του εναέριου χώρου, πρέπει να συμπίπτει με το πλάτος των Χωρικών Υδάτων. Αυτό σημαίνει ότι εκείνη η «παράδοξη» και μοναδική στη διεθνή πρακτική επιλογή της Ελλάδας, έθετε ζήτημα επέκτασης των Χωρικών Υδάτων της.

Πράγματι, το 1936 [3] η Ελλάδα ανακοίνωσε -και πάλι μονομερώς- ότι επεκτείνει τα Χωρικά Ύδατά της στα 6 ναυτικά μίλια. Έτσι έμεινε και το παράδοξο του διαφορετικού πλάτους στο θαλάσσιο και τον εναέριο χώρο κυριαρχίας. Ας σημειωθεί ότι συνήθως εκεί είναι όπου γίνονται σχεδόν καθημερινά οι αεροπορικές στρατιωτικές αντιπαραθέσεις Ελλάδας και Τουρκίας, με τη δεύτερη να μη δέχεται ότι πρόκειται για παραβιάσεις, μιας και θεωρεί παράνομη αυτή τη διαφορά των 4 μιλίων μεταξύ θαλάσσιας και εναέριας κυριαρχίας της Ελλάδας.

Η Τουρκία απάντησε το 1964 [4] με επέκταση των Χωρικών της Υδάτων επίσης στα 6 μίλια. Σε ότι αφορά την Μαύρη Θάλασσα, μετά και διαπραγματεύσεις με ΕΣΣΔ, Βουλγαρία κλπ., τα επέκτεινε στα 12 μίλια.

Αμέσως μετά τη λήξη του Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου, ο Πρόεδρος των ΗΠΑ Χ. Τρούμαν, για πρώτη φορά, ανακοίνωσε την δικαιοδοσία έρευνας και οικονομικής εκμετάλλευσης στο βυθό και στο υπέδαφος μιας θαλάσσιας ζώνης ευρύτερης και πέραν των Χωρικών Υδάτων μέχρι και εκεί όπου η θάλασσα έχει βάθος έως και 200 μέτρα. Η ζώνη αυτή ονομάστηκε Υφαλοκρηπίδα και στην ουσία η πρώτη αυτή περιγραφή της, με όλη της την ασάφεια, είχε ισχυρή συνάφεια με το γεωλογικό ορισμό της Υφαλοκρηπίδας ως προέκτασης της στεριάς στην (αβαθή) θάλασσα και συνδεόταν με την τεχνολογική δυνατότητα εκμετάλλευσης (έως και 200 μέτρα βάθος θάλασσας), ενώ δεν γινόταν καμία άλλη αναφορά στο πλάτος αυτής της ζώνης.

Η αυξανόμενη σημασία αυτής της στροφής αποκρυσταλλώθηκε στην Διεθνή Σύμβαση για την Υφαλοκρηπίδα του 1958. Σύμφωνα με τον ορισμό που έδωσε αυτή η Συνθήκη, η Υφαλοκρηπίδα ενός κράτους εκτείνεται έως το τμήμα του θαλάσσιου βυθού που βρίσκεται γύρω από τις ακτές του και πέραν από τα Χωρικά Ύδατα μέχρι βάθους 200 μέτρων, εκτός αν είναι εφικτή η εκμετάλλευση των φυσικών πόρων και σε μεγαλύτερο βάθος, οπότε εκτείνεται ως εκείνο το πλάτος.

Με λίγα λόγια ο νέος ορισμός επέκτεινε, μέσω της τελευταίας δικλείδας τα όρια (πλάτος) της Υφαλοκρηπίδας, αποσυνδέοντας σημαντικά το νομικό ορισμό από την γεωλογική έννοια της Υφαλοκρηπίδας (συνέχεια της στεριάς στη θάλασσα). Δεν έθετε μάλιστα κανένα όριο για αυτό το πλάτος. Στην ουσία το μόνο κριτήριο που έμπαινε ήταν αυτό της «δυνατότητας εκμετάλλευσης».

Στην ουσία, ο κινητήριος μοχλός αυτής της επέκτασης, ήταν η εξερεύνηση και εκμετάλλευση των πλουτοπαραγωγικών πόρων του βυθού και του υπεδάφους της θαλάσσιας ζώνης της Υφαλοκρηπίδας.

Ο ορισμός αυτός άλλαξε ριζικά –και πάλι προς την κατεύθυνση της επέκτασης- μέσω της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας [5] (Σύμβαση του Μοντέγκο Μπαίυ), που υπογράφηκε το 1982, μετά από πολλούς αποτυχημένους κύκλους διακρατικών διαπραγματεύσεων [6].

Σύμφωνα με το νέο ορισμό που δίνεται στο άρθρο 76 της Σύμβασης:

«Η Υφαλοκρηπίδα ενός παράκτιου κράτους αποτελείται από το θαλάσσιο βυθό και το υπέδαφός του που εκτείνεται πέραν της Χωρικής του θάλασσας **καθ' όλη** την έκταση της φυσικής προέκτασης του χερσαίου του εδάφους μέχρι του εξωτερικού ορίου του Υφαλοπλαισίου ή σε μια **απόσταση** 200 ναυτικών μιλίων από τις γραμμές βάσης από τις οποίες μετράται το πλάτος της Χωρικής θάλασσας όπου το εξωτερικό όριο του Υφαλοπλαισίου δεν εκτείνεται μέχρι αυτή την απόσταση».

Έτσι για πρώτη φορά τίθεται το πλάτος των 200 ναυτικών μιλίων, ανεξάρτητα από τη «φυσική προέκταση του χερσαίου εδάφους», ενώ ταυτόχρονα η αναφορά «**καθ' όλη** την έκταση της φυσικής προέκτασης» δίνει την δυνατότητα και για επέκταση πέραν των 200 μιλίων. Πράγματι, σε άλλο άρθρο τίθεται η δυνατότητα επέκτασης έως και σε 350 ναυτικά μίλια.

Η ίδια συνθήκη του 1982 στο Άρθρο 3 σε ότι αφορά τα Χωρικά Ύδατα ορίζει ότι:

«Κάθε κράτος έχει το δικαίωμα να καθορίσει το εύρος της Χωρικής του θάλασσας. Το εύρος αυτό **δεν υπερβαίνει τα δώδεκα** ναυτικά μίλια, μετρούμενα από γραμμές βάσεως καθοριζόμενες σύμφωνα με την παρούσα σύμβαση».

Στο Άρθρο 121 η ίδια Σύμβαση επεκτείνει τις προβλέψεις για τα Χωρικά Ύδατα (και την Υφαλοκρηπίδα και την ΑΟΖ) και στα νησιά, αναφέροντας σχετικά ότι:

«η Χωρική θάλασσα, η συνορεύουσα ζώνη, η αποκλειστική οικονομική ζώνη και η Υφαλοκρηπίδα μιας νήσου καθορίζονται σύμφωνα με τις διατάξεις της παρούσας σύμβασης που εφαρμόζονται στις άλλες ηπειρωτικές περιοχές».

Πολύ σημαντικές είναι οι αναφορές και προβλέψεις της ίδιας Σύμβασης στο ζήτημα των Αποκλειστικών Οικονομικών Ζωνών (ΑΟΖ), που όλο και αναβαθμίζονται σε σπουδαιότητα.

Το Άρθρο 55 αναφερόμενο στο «ειδικό νομικό καθεστώς» της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης την

ορίζει ως τη ζώνη που είναι «πέραν και παρακείμενη της Χωρικής θάλασσας περιοχή και –σύμφωνα με το Άρθρο 57- «δεν εκτείνεται πέραν των 200 ναυτικών μιλίων από τις γραμμές βάσης από τις οποίες μετράται το εύρος της Χωρικής θάλασσας».

Εδώ πλέον **η αποσύνδεση από κάθε έννοια γεωλογικού ορισμού είναι πλήρης.** Η ΑΟΖ είναι **νομική, πολιτική έννοια**, καθορισμένη με κριτήριο το εύρος της ζώνης (200 ναυτικά μίλια).

Φαίνεται να ταυτίζεται με την Υφαλοκρηπίδα, αλλά αυτό δεν συμβαίνει για πολλούς νομικούς και ουσιαστικούς λόγους.

Ο βασικός λόγος διευκρινίζεται στο Άρθρο 56, όπου ορίζεται ότι στην αποκλειστική οικονομική ζώνη το παράκτιο κράτος έχει κυριαρχικά δικαιώματα που αποσκοπούν στην εξερεύνηση, εκμετάλλευση, διατήρηση και διαχείριση των φυσικών πόρων, ζωντανών ή μη, των **υπερκειμένων του βυθού** της θάλασσας Υδάτων, του **βυθού** της θάλασσας και του **υπεδάφους** αυτού, ως επίσης και με άλλες δραστηριότητες για την οικονομική εκμετάλλευση και εξερεύνηση της ζώνης, όπως η παραγωγή ενέργειας από τα Ύδατα, τα ρεύματα και τους ανέμους.

Έτσι, ενώ η έννοια της Υφαλοκρηπίδας διατηρεί την αυτοτέλειά της και τη σημασία της σε ότι αφορά την εκμετάλλευση του βυθού και του θαλάσσιου υπεδάφους, στη ζώνη της ΑΟΖ το κράτος έχει αποκλειστικά δικαιώματα εκμετάλλευσης και στην υπερκείμενη υδάτινη στήλη, σε ότι αφορά την αλιεία, την ενέργεια κλπ.

Η «επέκταση» αυτή τη φορά αναπτύσσεται κατά την κατακόρυφη έννοια και αυτό έχει τεράστια σημασία.

Ελλάδα και Τουρκία δεν έχουν συμφωνήσει στην οριοθέτηση της Υφαλοκρηπίδας ούτε των ΑΟΖ.

Ερμηνείες και προβλήματα οριοθέτησης των θαλάσσιων ζωνών

Η Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας με τους νέους ορισμούς που έδωσε, δεν επίλυσε το θέμα των διαφορετικών ερμηνειών. Αντίθετα, γέννησε πολλά νέα ερωτήματα.

Πρέπει εξ αρχής να διευκρινίσουμε ότι πουθενά η Σύμβαση αυτή, όπως και η προηγούμενη για την Υφαλοκρηπίδα του 1958, δεν ορίζει ότι ένα κράτος **πρέπει** ή μπορεί να επεκτείνει ανέφελα τα Χωρικά του Ύδατα ή την ΑΟΖ ή την Υφαλοκρηπίδα έως τα 12 και 200 ναυτικά μίλια αντίστοιχα. Αντίθετα, ορίζει ότι **δύναται**, έχει **δικαίωμα** να τα επεκτείνει **έως** αυτά τα όρια, στο βαθμό φυσικά που δε συναντάει αυτή η επέκταση άλλα κράτη με τα αντίστοιχα δικαιώματα. Πραγματικά, είναι λίγες οι θαλάσσιες χώρες σε όλο τον κόσμο που μπορούν απρόσκοπτα να επεκτείνουν **σε όλη** την επικράτεια τους και τις τρεις θαλάσσιες ζώνες ως τα ανώτερα όρια τους

Και οι δύο Συμβάσεις, έχουν κάποιες προβλέψεις πάνω σε αυτό το θέμα.

Το Άρθρο 83 της Σύμβασης για το Δίκαιο των Θαλασσών, ορίζει τα εξής σε ότι αφορά την οριοθέτηση της Υφαλοκρηπίδας **μεταξύ κρατών με έναντι** ή **προσκείμενες ακτές**:

«Η οριοθέτηση της Υφαλοκρηπίδας μεταξύ κρατών με έναντι ή προσκείμενες ακτές, πραγματοποιείται **κατόπιν συμφωνίας** με βάση το διεθνές δίκαιο, όπως αναφέρεται στο άρθρο 38 του καταστατικού του διεθνούς δικαστηρίου προκειμένου να επιτευχθεί μια **δίκαιη λύση**».

Η ίδια ακριβώς πρόβλεψη υπάρχει στο Άρθρο 74 σε ότι αφορά την οριοθέτηση της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης μεταξύ κρατών με έναντι ή προσκείμενες ακτές.

Σε κάθε περίπτωση, τόσο η ΑΟΖ όσο και η Υφαλοκρηπίδα, δεν μπορούν να ανακοινωθούν μονομερώς από μια χώρα.

Στο σημείο αυτό πρέπει να παρατηρήσουμε ότι η πρόβλεψη για την Υφαλοκρηπίδα, είναι σημαντικά τροποποιημένη σε σχέση με όσα ορίζονταν στην προηγούμενη **Σύμβαση για την Υφαλοκρηπίδα του 1958 [7]**, όπου αναφερόταν στο Άρθρο 6:

«Στην περίπτωση χωρών που έχουν έναντι ή παρακείμενες ακτές, η Υφαλοκρηπίδα, πρέπει να καθορίζεται με συμφωνία μεταξύ τους. Με απουσία τέτοιας συμφωνίας και αν μια άλλη οριοθέτηση δεν καθίσταται αναγκαία λόγω ειδικών συνθηκών, το όριο καθορίζεται με την αρχή της μέσης γραμμής».

Στους νέους ορισμούς έχει απαλειφθεί η ρητή αναφορά στην αρχή της μέσης γραμμής και δίνεται ακόμη μεγαλύτερη έμφαση στη συμφωνία κατόπιν διαπραγμάτευσης.

Στην περίπτωση της οριοθέτησης των **Χωρικών Υδάτων** μεταξύ κρατών με έναντι κείμενες ή προσκείμενες ακτές, στο Άρθρο 15 της Σύμβασης για το Δίκαιο των Θαλασσών, γίνεται αναφορά στην αρχή της μέσης γραμμής, με την επισήμανση παράλληλα ότι «η παραπάνω διάταξη δεν εφαρμόζεται όμως όπου λόγω ιστορικού τίτλου ή άλλων ειδικών περιστάσεων παρίσταται ανάγκη να οριοθετηθούν οι Χωρικές θάλασσες των δύο κρατών κατά διαφορετικό τρόπο».

Η Σύμβαση δε διευκρινίζει ποιες θα μπορούσε να είναι αυτές οι «**ειδικές περιστάσεις**», αν και στο Άρθρο123 αναφέρεται ειδικά σε κράτη που συνορεύουν με **κλειστές** ή **ημίκλειστες θάλασσες**, ορίζοντας ότι: «πρέπει να συνεργάζονται μεταξύ τους στην άσκηση των δικαιωμάτων τους και την εκτέλεση των καθηκόντων τους σύμφωνα με την παρούσα σύμβαση».

Το ίδιο θέμα υπάρχει σε ότι αφορά την **παρουσία νησιών** ανάμεσα σε χώρες που έχουν ακτές η μία απέναντι της άλλης. Η Σύμβαση ορίζει ότι έχουν και τα νησιά θαλάσσιες ζώνες, χωρίς όμως να καθορίζει πως αυτές οι ζώνες καθορίζονται συγκεκριμένα, ώστε να τηρείται και η **αρχή της ευθυδικίας**(δικαιοσύνης). Η υπάρχουσα νομολογία από προσφυγές σε Δικαστήρια, περιλαμβάνει περιπτώσεις **απόλυτης επήρειας** της πρόβλεψης για Υφαλοκρηπίδα (και ΑΟΖ) στα νησιά, **μερικής επήρειας** ή/και **μηδενικής επήρειας**, σε συνδυασμό με τη θέση, το μέγεθος των νησιών, το μήκος των ακτών και άλλους παράγοντες.

Σε ακόμη πιο γενικό πλαίσιο η ανάγκη της διαπραγμάτευσης μεταξύ των κρατών για την επίτευξή συμφωνίας σε ότι αφορά την άσκηση των δικαιωμάτων τους, το πνεύμα της Σύμβασης τίθεται στο Άρθρο 300 όπου τονίζεται ότι:

«Τα κράτη μέρη εκπληρώνουν με καλή πίστη τις υποχρεώσεις που αναλαμβάνονται με την παρούσα σύμβαση και θα ασκούν τα δικαιώματα, τη δικαιοδοσία και τις ελευθερίες που αναγνωρίζονται από τη παρούσα σύμβαση κατά τρόπο που δεν αποτελεί κατάχρηση δικαιώματος».

Η Ελληνο-Τουρκική διαμάχη

Είναι λογικό, σε μια περιοχή με τη μοναδική γεωγραφική διαμόρφωση που έχει το Αιγαίο, μαζί και με την πολιτικο-στρατηγική σημασία της ευρύτερης περιοχής, να μην αναμένει κανείς μια απρόσκοπτη άσκηση δικαιωμάτων σχετικά με τις θαλάσσιες ζώνες από μεριάς Ελλάδας και Τουρκίας.

Μια προσεκτική εξέταση των ισχυρισμών των εκάστοτε κυβερνήσεων Ελλάδας και Τουρκίας, δείχνει πως οι αστικές τάξεις στις δύο χώρες με γνώμονα τα δικά τους χωριστά συμφέροντα (και ανάλογα με τα ερείσματα στις συμμαχίες τους), διαβάζουν τις Διεθνείς Συμβάσεις **κατά το δοκούν**. Παίζουν έτσι με τη φωτιά του πολέμου, υποδαυλίζοντας την εχθρότητα και συντηρώντας ένα εξοπλιστικό ανταγωνισμό που γονατίζει του λαούς και στις δύο πλευρές του Αιγαίου.

Σε ότι αφορά τα **Χωρικά Ύδατα** (αιγιαλίτιδα ζώνη) η **Ελλάδα [8]** μιλάει για το «δικαίωμα επέκτασης στα 12 μίλια», θεωρώντας ότι δεν υπάρχει καμία ειδική περίσταση στη γεωγραφική διαμόρφωση στο

Αιγαίο και κανένα αντικείμενο διαπραγμάτευσης με την Τουρκία. Τα πράγματα όμως είναι πολύ διαφορετικά: Αν το πλάτος των Χωρικών Υδάτων μείνει στα 6 μίλια (όπως είναι από το 1936 δηλαδή εδώ και 80 χρόνια περίπου), τα Χωρικά Ύδατα της Ελλάδας θα αποτελούν το 43,5% του Αιγαίου, τα Χωρικά Ύδατα της Τουρκίας το 7,5% και τα Διεθνή Ύδατα το 49%. Στην περίπτωση επέκτασης των Χωρικών Υδάτων στα 12 μίλια, τότε τα Χωρικά Ύδατα της Ελλάδας θα αποτελούν το 71,5% του Αιγαίου, τα Χωρικά Ύδατα της Τουρκίας το 8,8% και τα Διεθνή Ύδατα το 19,7% [9].

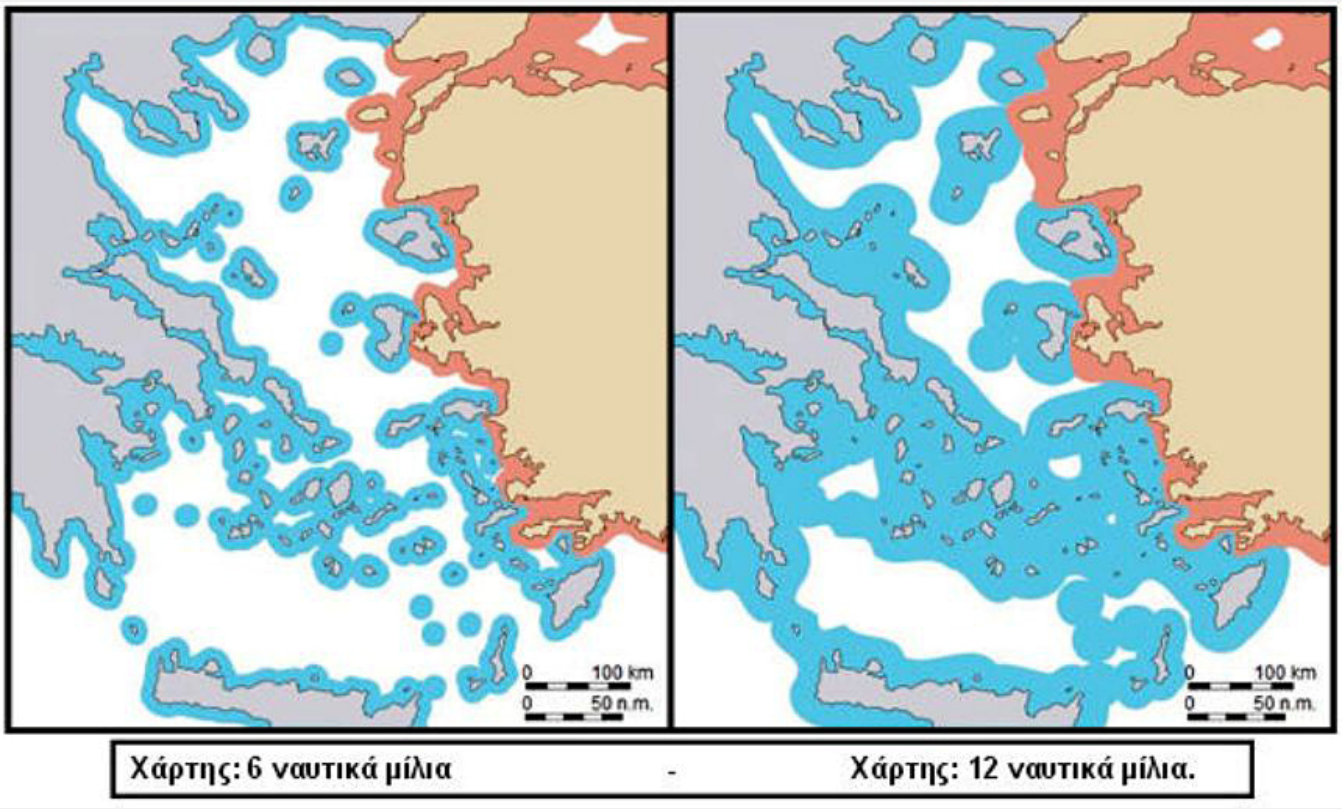

Χάρτης: 6 ναυτικά μίλια - Χάρτης: 12 ναυτικά μίλια.

Το Αιγαίο δηλαδή μετατρέπεται σε ελληνική λίμνη, η Τουρκία περιορίζεται εξαιρετικά, ενώ η διεθνής ναυσιπλοΐα μπαίνει σε μονοπάτια που ούτε ο ελληνικός εφοπλισμός θα ήθελε, πόσο μάλλον κράτη όπως η Ρωσία. Κάθε πλοίο που θα διέρχεται πλέον από το Αιγαίο θα πρέπει να αποδεικνύει ότι εκτελεί «αβλαβή διέλευση». Η μονομερής επομένως επέκταση από μεριάς της Ελλάδας στα 12 μίλια συνιστά τυχοδιωκτική ενέργεια, με πιθανές βαριές συνέπειες για τον ελληνικό λαό (και τον Τουρκικό), ενώ στερείται κάθε έννοιας δικαιοσύνης αλλά και ρεαλισμού. Σημειώνεται ότι η Τουρκία από το 1995 έχει θεωρήσει μια τέτοια κίνηση ως αιτία πολέμου (cassus belli). Αντίθετα, μια διαπραγμάτευση και ειδική συμφωνία για το Αιγαίο, με οικειοθελή μερική αποποίηση από μεριάς Ελλάδας του «δικαιώματος επέκτασης», θα μπορούσε να ακολουθήσει το δρόμο της λογικής, ορίζοντας με διαπραγμάτευση και συμφωνία τα Χωρικά Ύδατα με επωφελή τρόπο και για τις δύο χώρες, αλλά και με διαδρόμους για τη διεθνή ναυσιπλοΐα. Πολλές χώρες έχουν κάνει το ίδιο, ειδικά στις περιπτώσεις θαλασσίων κόλπων, στενών περασμάτων κλπ. Η Ιαπωνία συμφώνησε με τις γειτονικές της χώρες Χωρικά Ύδατα 3 ναυτικών μιλίων για τα στενά της. Το ίδιο και η Εσθονία σε συμφωνίες με Φινλανδία και Ρωσία στον κόλπο της Φινλανδίας, όπως και άλλες χώρες.

Το αδιέξοδο της «εθνικής στρατηγικής» που στηρίζουν όλες οι μεταπολεμικές ελληνικές κυβερνήσεις στο ζήτημα αυτό και η αναζήτηση δρόμων διεξόδου μέσω συμβιβασμών, φαίνεται και από τις απόψεις νομικών όπως ο Χ. Ροζάκης (ομότιμος καθηγητής Διεθνούς Δικαίου του ΕΚΠΑ) που πρόσφατα πρότεινε μια άλλη προσέγγιση:

«Η δική μας πρόταση έχει ως στόχο να υπάρξει ένας διακανονισμός 10 ν.μ. αιγιαλίτιδας, πράγμα πουεξυπηρετεί και το συμφέρον του εθνικού εναέριου χώρου (ο οποίος πλέον εναρμονίζεται με το εύρος της αιγιαλίτιδας), που ως τα τώρα αποτελεί διεθνή ανωμαλία, και το συμφέρον τρίτων χωρών που

διαπλέουν το Αιγαίο, και που σε περίπτωση επέκτασης της αιγιαλίτιδας στα 12 ν.μ. θα είχαν την υποχρέωση να εφαρμόσουν την αβλαβή διέλευση, με ό,τι αυτό συνεπάγεται» [10].

Σε ότι αφορά την **Υφαλοκρηπίδα** (και την **ΑΟΖ**), η Ελλάδα από τις προβλέψεις της Σύμβασης, «θυμάται» μόνο τα 200 μίλια και την απόδοση ζωνών στα νησιά. Έτσι, ισχυρίζεται ότι ο χωρισμός με την Τουρκία πρέπει να γίνει με βάση την **αρχή της μέσης γραμμής** μεταξύ των ανατολικών ακτών των ελληνικών νησιών του Ανατολικού Αιγαίου και των Τουρκικών ακτών, παραβλέποντας την πρόβλεψη της Σύμβασης για διαπραγμάτευση και συμφωνία σε «ειδικές περιστάσεις». Αυτό φτάνει στον παραλογισμό να μην κηρύττει μεν την ΑΟΖ διότι το αποτέλεσμα μιας προσφυγής σε Δικαστήριο είναι τουλάχιστον αμφίβολο (ειδικά σε ότι αφορά το Καστελόριζο), αλλά να περιφέρει δεξιά αριστερά χάρτες ΑΟΖ με χαραγμένα οικόπεδα αλλά και να κάνει συμφωνίες με πολυεθνικές εξόρυξης συνοδεία πολεμικών φρεγατών. Οι χάρτες αυτοί, με εφαρμογή της παραπάνω προσέγγισης της Ελλάδας, φυσικά δίνουν όλο το Αιγαίο στην Ελληνική ΑΟΖ, ενώ μέσω της (πλήρους) απόδοσης ΑΟΖ στο Καστελόριζο, η Τουρκία εκτοπίζεται και από τις εκεί θάλασσες, ενώ η Ελλάδα αποκτώντας θαλάσσια σύνορα με την Κύπρο, μοιράζεται με Κύπρο, Αίγυπτο, Ισραήλ όλη σχεδόν την Ανατολική Μεσόγειο.

Η Ελλάδα έχει ήδη υποστεί μια ήττα από τη μοναδική προσφυγή που έκανε το 1976 στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης, το οποίο αφενός απέρριψε την αίτηση προσωρινών μέτρων σε βάρος της Τουρκίας (έκανε «έρευνες» σε περιοχές του Αιγαίου που η Ελλάδα θεωρεί πως αποτελούν μέρος της ελληνικής Υφαλοκρηπίδας) και αφετέρου στην απόφασή του το 1978 [11] δήλωσε πως για την ουσία του θέματος, δεν δύναται να πάρει θέση υπέρ των ελληνικών ισχυρισμών. Το δικαστήριο δε θα μπορούσε να ορίσει οποιοδήποτε σύνορο Υφαλοκρηπίδας από τη στιγμή που τα δυο κράτη δεν είχαν προετοιμάσει ποτέ οποιαδήποτε εναλλακτική συμφωνία μεταξύ τους, έστω με εντοπισμό των διαφορών.

Δεκάδες άλλες υποθέσεις που έφτασαν σε Διεθνή Δικαστήρια, καταρρίπτουν τις ελληνικές θέσεις που αρνούνται πως νησιά τόσο κοντά στο απέναντι κράτος, συνιστούν κάποια «ειδική περίσταση». Στην περίπτωση της διαμάχης Βρετανίας-Γαλλίας [12] η απόφαση του Δικαστηρίου ήταν ότι στα Βρετανικά νησιά που είναι πλησίον των ακτών της Γαλλίας δε θα έπρεπε να δοθεί Υφαλοκρηπίδα, παρά μόνο Χωρικά Ύδατα και όρισε το όριο με την αρχή της μέσης γραμμής μεταξύ των ηπειρωτικών ακτών.

Στην περίπτωση της διαμάχης Λιβύης- Μάλτας [13] σχετικά με Υφαλοκρηπίδα και ΑΟΖ, το δικαστήριο θεώρησε ότι δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί αποκλειστικά το κριτήριο των 200 ναυτικών μιλίων και η αρχή της μέσης γραμμής, αλλά λαμβάνοντας υπόψη και την αρχή της «αναλογικότητας», δηλαδή του μήκους των ακτών των δύο χωρών, μετατόπισε το όριο σε βάρος της Μάλτας. Παρόμοιες αποφάσεις πάρθηκαν και σε άλλες διαμάχες για την Υφαλοκρηπίδα όπως μεταξύ Καναδά-ΗΠΑ (1984) [14] για τον κόλπο του Μέιν, Τυνησίας-Λιβύης (1982) [15], Καναδά-Γαλλίας (1992) [16] όπου περιορίστηκε ΑΟΖ σε μια πολύ στενή λωρίδα, Νορβηγίας-Δανίας (1993) [17], όπου και πάλι τροποποιήθηκε η μέση γραμμή συνυπολογίζοντας και άλλα κριτήρια, Μπαχρέιν-Κατάρ (2001) [18] κ.α. Πολύ σημαντική για την ελληνο-τουρκική διαμάχη είναι η απόφαση Δικαστηρίου σχετικά με τη διένεξη Ρουμανίας-Ουκρανίας (2009) [19]η οποία όρισε τη ζώνη Υφαλοκρηπίδας αγνοώντας το Νησί του Φιδιού (Serpents Island) κ.α. Σχεδόν όλες αφορούσαν διαμάχες εξαιτίας παρουσίας νησιών πιο κοντά στο αντίπερα κράτος από ότι στο κράτος που ανήκουν τα ίδια.

Η **Τουρκία** με τη σειρά της [20], από τους ορισμούς για Υφαλοκρηπίδα και ΑΟΖ «θυμάται» μόνο την αναφορά στην Υφαλοκρηπίδα ως «φυσική προέκταση της στεριάς στη θάλασσα», που έχει πλέον καταργηθεί. Ισχυρίζεται –επικαλούμενη και κάποιες αποφάσεις δικαστηρίων για άλλες αντίστοιχες περιπτώσεις- ότι τα ελληνικά νησιά του ανατολικού Αιγαίου είναι πάνω στην φυσική προέκταση των ακτών της, συνεπώς δεν έχουν Υφαλοκρηπίδα. Κατά τη γνώμη της αυτή μπορεί να οριστεί μόνο με την **αρχή της μέσης γραμμής** μεταξύ των **ηπειρωτικών ακτών** των δύο χωρών. Με τον τρόπο αυτό, χαρίζει στον εαυτό της το μισό Αιγαίο. Οι ισχυρισμοί της ωστόσο είναι αστήριχτοι, κυρίως επειδή τα νησιά του ανατολικού Αιγαίου ούτε μεμονωμένα είναι ούτε αποκομμένα από την ηπειρωτική Ελλάδα, όπως σε άλλες περιπτώσεις που έχουν εκδικασθεί. Αντίθετα, αποτελούν μέρος 3.000 και πάνω νησιών του Αιγαίου (κατοικούνται περίπου 150). Η διαμόρφωσή τους, παρότι δεν κατατάσσει την Ελλάδα σε ένα αρχιπελαγικό κράτος, αποδίδει σε αυτήν την ιδιότητα μιας νησιωτικής σε μεγάλο ποσοστό χώρας. Οι Τουρκικές θέσεις, παίρνουν την ακραία τους μορφή όταν αγνοούν **το σύνολο των ελληνικών νησιών** (Ρόδος, Κάρπαθος, Κρήτη κλπ.), καθώς σε αυτή την περίπτωση ζητούν την οριοθέτηση των ΑΟΖ με βάση την αρχή της ίσης απόστασης από τις ακτές Λιβύης, Αιγύπτου και Λιβάνου, μοιραζόμενη έτσι αυτή την Ανατολική Μεσόγειο, με αποκλεισμό Ελλάδας και Κύπρου. Στο παρακάτω γράφημα φαίνεται ο διαμοιρασμός της ΑΟΖ μεταξύ Τουρκίας-Λιβύης με «παράκαμψη» των ΑΟΖ Κρήτης, Ρόδου, Καρπάθου κλπ. (ως νησιών που σύμφωνα με την Τουρκική θέση πρέπει να αγνοηθούν) [21]

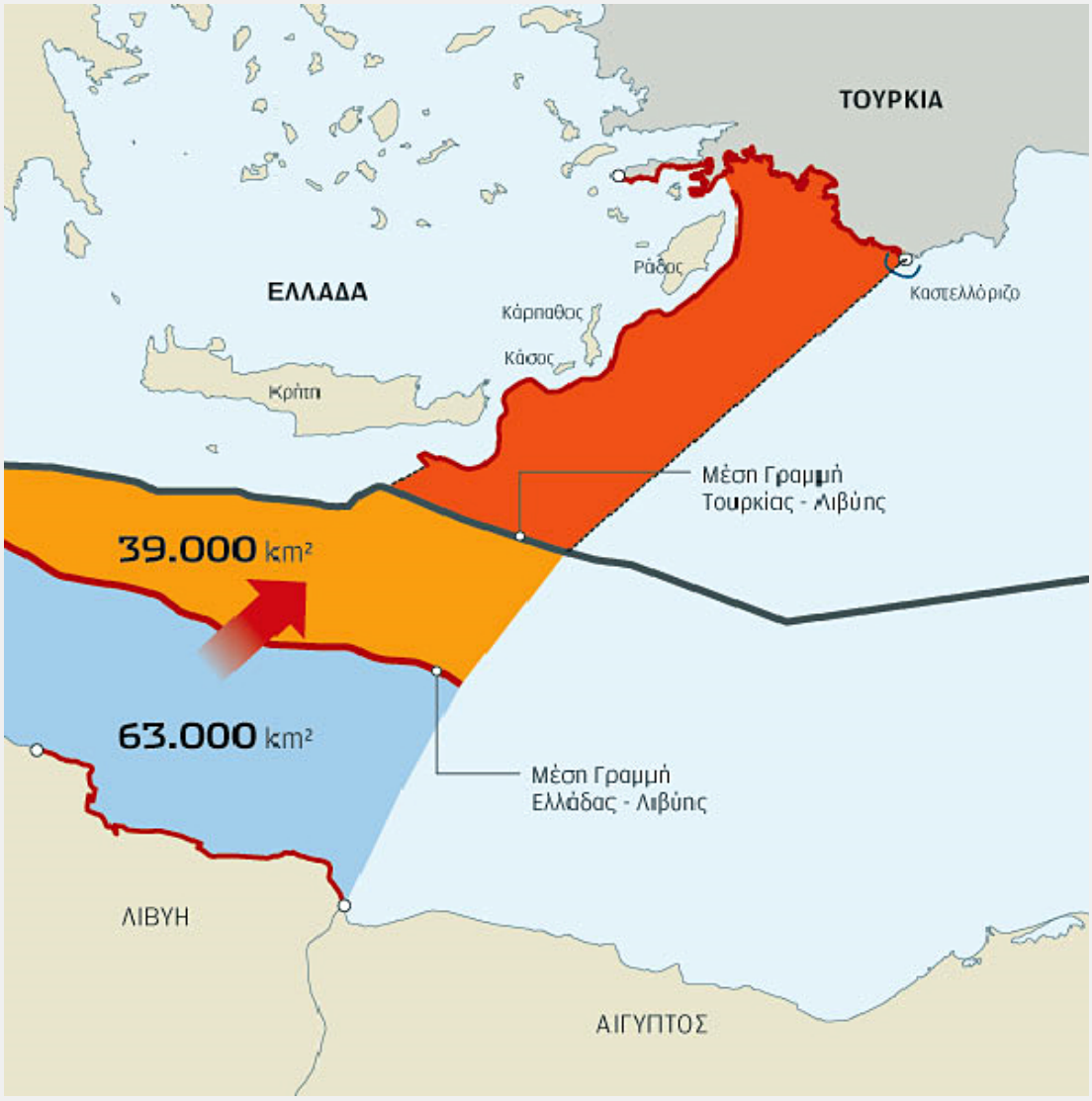

Επίσης, η Τουρκία, ενώ μιλάει για «ειδικές περιστάσεις» και ενώ επικαλείται την **αρχή της αναλογικότητας**, όπως για παράδειγμα του μήκους των ακτών για το Καστελόριζο προς αυτό των αντικείμενων δικών της ακτών, κάθε άλλο παρά θα ήταν πρόθυμη να μπει σε διαπραγμάτευση με βάση αυτή την αρχή στο Αιγαίο.

Η ρητορική περί «διαπραγμάτευσης» που διαχρονικά αναπτύσσει η Τουρκία, δεν μπορεί να κρύψει την βασική κατεύθυνσή της. Θεωρώντας πως αυτά που αποτυπώθηκαν σε Συνθήκες όπως αυτή της Λωζάνης, δεν αντανακλούν τη σημερινή ισχύ του Τουρκικού καπιταλισμού, ούτε το συσχετισμό δύναμης με την Ελλάδα, αναζητεί την αφορμή, αλλά αναλαμβάνει και **επιθετικές πρωτοβουλίες**, ώστε να τεθούν τα πάντα στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων, ακόμη και θέματα κυριαρχίας σε νησίδες του Αιγαίου. Ωστόσο, τυχόν νομική προσφυγή της θα την υποχρέωνε σε ταυτόχρονη αναγνώριση των ΑΟΖ της Κύπρου, αλλά και των Ρόδου, Καρπάθου, Κρήτης, κάτι που δεν ικανοποιεί τις πολύ μεγαλύτερες φιλοδοξίες της Τουρκικής αστικής τάξης για ρόλο περιφερειακής υπερδύναμης που θέλει να παίξει στην Ανατολική Μεσόγειο.

Που οδηγεί ο ανταγωνισμός μεταξύ των αστικών τάξεων Ελλάδας και Τουρκίας;

Από τη στιγμή που ο δρόμος των διαπραγματεύσεων ή της προσφυγής σε Δικαστήριο, παρότι ρητορικά γίνεται αναφορά, δεν επιλέγεται, ποια μπορεί να είναι η κατάληξη της αντιπαράθεσης;

Στο πλαίσιο της ιδιαίτερης στρατηγικής των αστικών τάξεων στις δύο χώρες, διαμορφώνονται δύο «δρόμοι».

Ο **πρώτος,** στηριζόταν και στηρίζεται διαχρονικά στην πεποίθηση ότι θα κερδίσουν στον **ανταγωνισμό με τον «απέναντι»,** επιδεικνύοντας υπερβάλλοντα ζήλο **ευθυγράμμισης** στις συμμαχίες με ΗΠΑ και ΝΑΤΟ. Και οι δύο χώρες είχαν και έχουν σημαντική θέση ειδικά στην εποχή που υπήρχε η ΕΣΣΔ και οι χώρες του «υπαρκτού σοσιαλισμού» στη Βαλκανική, αλλά και η βραδυφλεγής βόμβα της Αραβο-ισραηλινής διένεξης. Η Ελλάδα επιπλέον «πόνταρε» και ποντάρει και στην συμμετοχή της στην ΕΕ [22]. Ειδικότερα, σήμερα, επιχειρεί να εκμεταλλευτεί προς όφελός της τη γενικότερη **προσπάθεια της ΕΕ για μείωση της ενεργειακής της εξάρτησης** από τη Ρωσία με διαφοροποίηση των **πηγών προμήθειας** φυσικού αερίου, αλλά και των **δρόμων μεταφοράς** του. Εδώ εντάσσεται η υποστήριξη από μεριάς της του σχεδίου για κατασκευή του τεράστιου υποθαλάσσιου αγωγού (EastMed) που θα συνδέει Αίγυπτο, Ισραήλ, Κύπρο με την Ευρώπη, μέσω Ελλάδας και Ιταλίας. Στην αυτή την κατεύθυνση, ελληνική πλευρά πρόσφατα πανηγύρισε για την εμφάνιση σε χάρτες της ΕΕ των ΑΟΖ στην περιοχή σύμφωνα με τις ελληνικές θέσεις [23].

Από αυτό το συναγωνισμό πρόσδεσης στους ιμπεριαλιστικούς άξονες, ο μόνος χαμένος είναι οι λαοί των δύο χωρών, που πληρώνουν τους **εξοπλισμούς** και ποτίζονται με **εθνικιστικό δηλητήριο.** Η ελληνική πλευρά διστάζει ωστόσο να ανακηρύξει την ΑΟΖ πριν νιώσει ότι έχει "κλειδώσει" την (στρατιωτική) υποστήριξη μεγάλων ιμπεριαλιστικών δυνάμεων όπως ΗΠΑ, Γαλλία ή/και του Ισραήλ. Για το λόγο αυτό χρησιμοποιεί την Κύπρο ως «λαγό». Αντίστοιχος είναι και ο σχεδιασμός των «προσεκτικών κινήσεων» της Τουρκίας. Σε περίπτωση νομικής προσφυγής στη διεθνή διαιτησία, οι ηγεσίες και των δύο χωρών, προσδοκούν σε θετικό αποτέλεσμα μάλλον υπέρ εκείνης που θα είναι σε μεγαλύτερο και πειστικότερο βαθμό εναρμονισμένη στους σχεδιασμούς των ΗΠΑ (και όχι μόνο).

Ο δρόμος αυτός δεν αποκλείει **επιθετικές κινήσεις επιβολής της θέλησης της μιας χώρας στην άλλη**, με πολεμικές ενέργειες ή με άλλες προκλήσεις. Εδώ εντάσσεται και η Τουρκική εισβολή στην Κύπρο, οι απειλές της Ελλάδας για επέκταση στα 12 μίλια, αλλά και το παιχνίδι με τη φωτιά στα νερά και στους αιθέρες του Αιγαίου ή/και στις βραχονησίδες για τη δημιουργία τετελεσμένων. Ο δρόμος αυτός είναι αδιέξοδος και καταστροφικός για τους δύο λαούς.

Το αντιδραστικό καθεστώς Ερντογκάν στην Τουρκία, όντας στη δίνη μιας πολύπλευρης κρίσης αλλά και αναδιάταξης των συμμαχιών του, θα ήθελε πολύ μια τυχοδιωκτική πρόκληση από μεριάς Ελλάδας (πχ μονομερής ανακήρυξη της ΑΟΖ ή επέκταση των Χωρικών Υδάτων στα 12 μίλια), για να κάνει επίδειξη πολεμικής ισχύος.

Στη στενόμυαλη οπτική της ελληνικής αστικής τάξης, η σημερινή διαταραχή στη συμμαχία της Τουρκίας με τις ΗΠΑ, προβάλλει ως «ευκαιρία» για μονομερείς ενέργειες, εκβιάζοντας έτσι μια περισσότερο ενεργητική υποστήριξη των ΗΠΑ. Φυσικά, παραδίνοντάς τους παράλληλα γη και ύδωρ... Η διαμόρφωση του άξονα Ελλάδας-Ισραήλ-Κύπρου-Αιγύπτου και οι αναθέσεις εξόρυξης στις πολυεθνικές χωρίς από κοινού καθορισμό των ΑΟΖ με όλες τις χώρες, προσδίδουν επιθετικά και τυχοδιωκτικά χαρακτηριστικά στην πολιτική της κυβέρνησης ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ και γενικά της Ελλάδας. Η ιδέα ότι η Ελλάδα πρέπει να προχωρήσει μονομερώς στην ανακήρυξη της ΑΟΖ και η αυταπάτη ότι έτσι δε χρειάζεται οποιαδήποτε συζήτηση με την Τουρκία, παρά μόνο η συμμαχία με ΗΠΑ και Ισραήλ, φαίνεται να έχει συνεπάρει τα μυαλά πολλών.

Παρ' όλο αυτά και ταυτόχρονα με την όξυνση της πολεμικής ρητορικής και στις δύο πλευρές του Αιγαίου, δεν μπορεί να αποκλειστεί και ένας **δεύτερος δρόμος**, δηλαδή το **ενδεχόμενο μιας κάποιας συμφωνίας** με την μεσολάβηση και επιδιαιτησία των ηγεμονικών καπιταλιστικών κρατών. Σε αυτή την περίπτωση, ερμηνεύοντας και πάλι κατά το δοκούν το Διεθνές Δίκαιο, είναι στη συζήτηση η **διαμόρφωση ειδικών ζωνών** ανάλογα και με τα αποτελέσματα των διερευνητικών γεωτρήσεων και **συμφωνία κατανομής των κερδών** (πρωτίστως) στις πολυεθνικές και στο κεφάλαιο σε Ελλάδα και Τουρκία. Παρότι η εξέλιξη αυτή φαντάζει πολύ απίθανη σήμερα, αποτελεί όχι μόνο βασική απαίτηση της Τουρκίας, αλλά και σημαντική πλευρά της αμερικανικής ιμπεριαλιστικής στρατηγικής, η οποία αφενός δεν πρόκειται

να θεωρήσει την Τουρκία οριστικά χαμένο σύμμαχο και αφετέρου, έτσι και αλλιώς, στοχεύει στο να εξασφαλίσει «ήρεμα νερά» και απρόσκοπτα κέρδη στις πολυεθνικές της όπως η ExxonMobil.

Για τη στάση της κομμουνιστικής αριστεράς

Αναμφίβολα, η τοποθέτηση της κομμουνιστικής αριστεράς στην Ελλάδα και στην Τουρκία, μέσα σε αυτό το πλαίσιο έχει πολλές δυσκολίες να αρθρωθεί και κυρίως να γίνει μαζικό πολιτικό κίνημα.

Ξεκινώντας από την Τουρκία, είναι φανερό πως σε συνθήκες καθεστώτος «έκτακτης ανάγκης», ανοιχτής τρομοκρατίας και φυλάκισης κάθε φωνής αντίστασης, μια γενναία διεθνιστική στάση επισείει την κατηγορία της «προδοσίας» και της απειλής για την «εδαφική ακεραιότητα», με αφορμή και το Κουρδικό ζήτημα.

Στην Ελλάδα, ενώ υπάρχει ισχυρή παράδοση αντιιμπεριαλιστικής και φιλειρηνικής δράσης, με ξεχωριστή συμβολή της αριστεράς, την ίδια στιγμή το ΚΚΕ [24] και η ΛΑΕ [25], -με διαφορετικές αφετηρίες και θέσεις- αν δεν ταυτίζονται, σίγουρα αδυνατούν να διαφοροποιηθούν από την «εθνική ρητορική» της ελληνικής αστικής τάξης. Έτσι, μιλούν για «δικαίωμα επέκτασης στα 12 μίλια», κατηγορώντας μάλιστα (ΛΑΕ) την κυβέρνηση για «ενδοτισμό», ενώ πολλοί φαντασιώνονται ότι η μονομερής ανακήρυξη της ΑΟΖ θα οδηγήσει σε «χρήμα» με ουρά που θα στηρίξει την «παραγωγική ανασυγκρότηση» της χώρας ή/και τον …σοσιαλισμό.

Η θέση μας

Κατά τη γνώμη μας, η εργατική επαναστατική αντίληψη, αναπτύσσεται από εκείνο το σημείο και πέρα που η αριστερά, δεν μιλάει με τη γλώσσα της κρατικής πολιτικής και με όρους δήθεν «εθνικών δικαίων», αλλά με τη γλώσσα του δίκιου, της ειρήνης και του κοινού καλού και για τους δύο γειτονικούς λαούς, αλλά και της προστασίας του περιβάλλοντος και της σοσιαλιστικής οικολογίας.

Αυτό που θα πει η κομμουνιστική αριστερά στην Ελλάδα, θα πρέπει να είναι σε θέση να το υποστηρίζει όταν θα βρεθεί να το εξηγήσει και σε μια εργατική γειτονιά της Άγκυρας, ενώ παράλληλα θα είναι και μια θέση για την οποία θα είναι περήφανοι και δε θα την κρύβουν οι Τούρκοι κομμουνιστές και αριστεροί. Και αντίστροφα φυσικά…

Τι **θέση** μπορεί να έχει λοιπόν στην τοποθέτηση της ελληνικής κομμουνιστικής αριστεράς μια άποψη που θέλει το Αιγαίο Ελληνική Λίμνη και αρνείται το στοιχειώδες δικαίωμα της **κοινής συμβίωσης** αλλά και **συνεργασίας στην αξιοποίηση** (όποιων πηγών πλούτου κριθεί σκόπιμο) από τους δύο λαούς σε ένα άλλο πλαίσιο;

Κατά τη γνώμη μας τα ζητήματα των θαλάσσιων ζωνών πρέπει να αντιμετωπιστούν με βάση την αρχή της δικαιοσύνης και μέσω της έντιμης συνεννόησης μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας και άλλων γειτονικών χωρών. Εννοείται πως αυτό δε μπορεί να υλοποιηθεί από αντεργατικές, αντιδραστικές, φιλοπόλεμες και Νατοϊκές κυβερνήσεις όπως οι σημερινές ή στο πλαίσιο του ανταγωνισμού των αστικών τάξεων σε Ελλάδα και Τουρκία. Μπορεί να γίνεται όμως ένας ορατός δρόμος διεξόδου από τη στιγμή που σε Ελλάδα και Τουρκία θα επιβάλλεται από το εργατικό-λαϊκό κίνημα έξοδος από ΝΑΤΟ και ΕΕ, απαγκίστρωση από επιθετικές συμμαχίες με ΗΠΑ, Ισραήλ ή Ρωσία, περιορισμό των στρατιωτικών δαπανών, ανατροπή των αντεργατικών και δολοφονικών για τους πρόσφυγες πολιτικών και ανατροπή τελικά των αστικών τάξεων στις δύο χώρες. Δηλαδή, είναι **υπόθεση μάχης** των εργατικών και λαϊκών κινημάτων στις δύο χώρες σε αντικαπιταλιστική και αντιιμπεριαλιστική κατεύθυνση.

Είμαστε αντίθετοι στην μονομερή ανακήρυξη ΑΟΖ ή αιγιαλίτιδας ζώνης στα 12 μίλια, διότι:

α) Είναι επιθετική κίνηση που οδηγεί σε πολεμικές ατραπούς σε μια περιοχή που συγκρούονται τα

μεγαλύτερα σε παγκόσμια κλίμακα συμφέροντα στη μεταφορά ενέργειας και εμπορευμάτων.

β) Εξυπηρετεί τα συμφέροντα των πετρελαϊκών κολοσσών κι όχι των λαών της περιοχής ή έστω του ελληνικού λαού. Η εκμετάλλευση των υδρογονανθράκων της, δυνητικά, ελληνικής ΑΟΖ από τις πετρελαϊκές εταιρίες, δεν θα κάνει την Ελλάδα να μοιάζει περισσότερο με τη Νορβηγία (της κρατικής Statoil και του δημόσιου ταμείου της) αλλά με τη Νιγηρία των εγκλημάτων της SHELL. Τα κέρδη που θα τα έχουν λίγοι Έλληνες ολιγάρχες, φυσικά και δεν θα τα δει ποτέ ο λαός.

γ) Ο θαλάσσιος χώρος δεν ανήκει εξ ολοκλήρου και δικαιωματικά στο ελληνικό κράτος.

δ) Είναι τρομερά επικίνδυνο για ένα κράτος σαν την Ελλάδα να «παίζει» με τις αντιθέσεις των ιμπεριαλιστών και να περιμένει ότι θα εφαρμοστεί υπέρ του το διεθνές δίκαιο (βλ. Μικρασιατική καταστροφή)

ε) Το επιχείρημα ότι διεκδικούμε τώρα ΑΟΖ με τις πλάτες των πολυεθνικών ώστε να τις έχουμε «καβάτζα» για το σοσιαλισμό είναι η απόλυτη υποκρισία και υποταγή στην αστική τάξη. Με τέτοια αριστερά, πρώτον δεν θα έρθει ποτέ ο σοσιαλισμός και δεύτερον μετά τις ληστρικές εκμεταλλεύσεις των πολυεθνικών (αν ο σοσιαλισμός αργήσει να έρθει καμιά δύο δεκαετίες), τότε, το μόνο που θα έχει απομείνει για το σοσιαλισμό θα είναι το κόστος της περιβαλλοντικής καταστροφής.

στ) Αν όλα πάνε «καλά» θα κερδίσουν οι ολιγάρχες, αν πάνε τελείως στραβά θα πληρώσει ο λαός με αίμα και προσφυγιά.

Όχι σε ένα νέο κύκλο αιώνων οικονομίας του πετρελαίου και των ορυκτών καυσίμων

Η τοποθέτηση της αριστεράς δε μπορεί να εξαντλείται σε ένα **δίκαιο διακανονισμό σε ότι αφορά τον καθορισμό των θαλάσσιων ζωνών,** αλλά να περιλαμβάνει στοιχεία μιας **συνολικής κριτικής** πάνω σε αυτό το θέμα και να προβάλει εντελώς διαφορετικό πρόταγμα.

Ανακύπτουν κεφαλαιώδη ζητήματα, που πρέπει να αποτελέσουν αντικείμενο προβληματισμού αλλά και τοποθέτησης.

Αν το σκεφτούμε βαθύτερα, ο διαμοιρασμός εκτεταμένων θαλάσσιων περιοχών του πλανήτη σε θαλάσσια οικόπεδα προς αποκλειστική εκμετάλλευση, αποτελεί μία επανάληψη με άλλους όρους των **«περιφράξεων».** Πρόκειται για τις περιφράξεις των κοινών γαιών από τους γαιοκτήμονες τον 18ο αιώνα που περιέγραψε ο Μαρξ στο πλαίσιο της **πρωταρχικής συσσώρευσης**, μία διαδικασία η οποία οδήγησε στην ανάδυση του καπιταλισμού και τη βιομηχανική επανάσταση. Παρόμοιες διαδικασίες υφαρπαγής χερσαίων εκτάσεων υπήρξαν βασικό κίνητρο της αποικιοκρατίας και συνεχίζονται σήμερα με νέες μορφές τις οποίες ο Ντέιβιντ Χάρβεϊ περιγράφει με τον όρο **«συσσώρευση δια της υφαρπαγής».**

Η διαδικασία έχει τις ιδιαιτερότητές της, καθώς ούτε οι κοινές θαλάσσιες εκτάσεις οργανώνονται με τρόπο παρόμοιο με τις κοινές γαίες της προβιομηχανικής Αγγλίας, ούτε συναντάμε κατά κανόνα το κρίσιμο στοιχείο μιας διαδικασίας διαχωρισμού των παραγωγών από τα μέσα παραγωγής, η οποία ιστορικά δημιούργησε το σύγχρονο προλεταριάτο και τη διπλή ελευθερία του από τα φεουδαλικά δεσμά αλλά και από την κατοχή μέσων παραγωγής. Όμως οι νέου τύπου περιφράξεις των θαλάσσιων οικοπέδων και η αγοραπωλησία αποκλειστικών δικαιωμάτων εκμετάλλευσης, δημιουργεί μία αγορά η ύπαρξη της οποίας είναι απαραίτητη για των προσπορισμό προσόδων, με τρόπο ανάλογο με την **άντληση γαιοπροσόδων** από την ατομική αποκλειστική ιδιοκτησία χερσαίων εκτάσεων.

Τις θαλάσσιες περιφράξεις στη διεθνή θάλασσα και την επέκταση των σχέσεων που παράγουν γαιοπροσόδους στον θαλάσσιο χώρο, κατέστησαν δυνατές οι τεχνολογικές εξελίξεις οι οποίες έκαναν εφικτή την οικονομική εκμετάλλευση του θαλάσσιου χώρου και υπεδάφους και ενέτειναν την τάση του

κεφαλαίου σε περιόδους κρίσης της κερδοφορίας του στη σφαίρα της παραγωγής, να στρέφεται από τα κέρδη στις προσόδους.

Αλλά και εντός της εθνικής επικράτειας (Χωρικά Ύδατα), μπορούμε να διακρίνουμε την επίδραση των ίδιων τάσεων. Ο θαλάσσιος χώρος αποτελεί πλέον αντικείμενο εντατικότερης οικονομικής εκμετάλλευσης, καθώς πέρα από την παραδοσιακή δραστηριότητα της αλιείας έχουμε την χρήση του θαλάσσιου χώρου για λόγους αναψυχής από επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται κατά κανόνα στον κλάδο του τουρισμού και φτάνουν μέχρι την περίφραξη των λεγόμενων θαλάσσιων καταφυγίων με αποκλεισμό της αλιείας, τις υδατοκαλλιέργειες οι οποίες αποτελούν μία δραστηριότητα ασύμβατη με την τουριστική αξιοποίηση, την εξόρυξη και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων, την επικείμενη ανάπτυξη αιολικών πάρκων στον θαλάσσιο χώρο, κ.λπ. Πλέον έχουμε μία κατάσταση όπου οι τυπικές συγκρούσεις χρήσεων γης τις οποίες ρυθμίζει η πολεοδομία και η χωροταξία, επεκτείνονται και στη θάλασσα. Δεν είναι τυχαίο ότι το καλοκαίρι του 2018 θεσπίστηκε στην Ελλάδα για πρώτη φορά το πλαίσιο για το **θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό** σε εφαρμογή Ευρωπαϊκής Οδηγίας.

Ας μη ξεχνάμε: Από τα 510 εκατομμύρια τετραγωνικά χιλιόμετρα της επιφάνειάς της γης, ποσοστό 73% καταλαμβάνεται από τους ωκεανούς και τις θάλασσες και μόλις το 27% από τις ηπείρους, ενώ η έκταση του Ειρηνικού ωκεανού είναι μεγαλύτερη από την επιφάνεια όλων των ηπείρων μαζί.

Εάν όλα τα παραθαλάσσια κράτη κάνουν χρήση των δικαιωμάτων τους για θέσπιση ΑΟΖ 200 ναυτικών μιλίων, τότε η περιοχή των ωκεανών και θαλασσών που θα ανήκει σ’ αυτά τα κράτη θα καλύπτει γύρω στα 37,7 εκατ. τετραγωνικά ναυτικά μίλια, δηλαδή το 35,8% της παγκόσμιας θαλάσσιας επιφάνειας. Μέσα στην επικυριαρχία αυτών των ζωνών περιλαμβάνονται πάνω από το 90% της παγκόσμιας αλιείας και πάνω από το 87% του πετρελαίου [26]. Επομένως, εύκολα μπορεί κανείς να αντιληφθεί την κρίσιμη σημασία που έχουν οι ΑΟΖ όχι μόνο για το Δίκαιο της Θάλασσας, αλλά γενικότερα για την παγκόσμια οικονομία και την τύχη του πλανήτη.

Γιατί άραγε να πρέπει να θεωρηθεί δεδομένη και σχεδόν «φυσική» (ή/και προοδευτική;) η καίρια ανατροπή κάθε αφετηρίας που βλέπει τη θάλασσα και τη γη ως **κοινή κληρονομιά** που δεν διαμοιράζεται, δεν οικοπεδοποιείται και θα γίνει αποδεκτή η επέκταση της έννοιας της ιδιοκτησίας και της **γαιοπροσόδου** και στη θάλασσα;

Το γεγονός ότι στο θαλάσσιο έδαφος δε ζουν άνθρωποι (όχι πως θεωρήθηκαν άνθρωποι οι ιθαγενείς στην Αμερική ή στην Αυστραλία), δεν μειώνει τη σημασία του ερωτήματος, ούτε δίνει δικαίωμα για περιφρονητικές αναφορές του τύπου «κάποιοι λένε ότι οι θάλασσες ανήκουν στα ψάρια τους». Πρέπει να έχουμε συναίσθηση τόσο της **τεράστιας συντελεσμένης οικολογικής καταστροφής** με την εξαφάνιση ή τη μείωση του πληθυσμού πολλών θαλάσσιων και χερσαίων ειδών του ζωικού βασιλείου, αλλά και τους τρομακτικούς περιβαλλοντικούς κινδύνους που εγκυμονεί η θριαμβευτική καπιταλιστική επέλαση για την «εκμετάλλευση» της θάλασσας. Ακόμη και εκφράσεις του τύπου «εκμετάλλευση ζώντων πόρων της θάλασσας» που έχουν οι Συμβάσεις για το Δίκαιο της Θάλασσας, θα έπρεπε να προκαλούν αποτροπιασμό.

Η ψευδαίσθηση της «δίκαιης μοιρασιάς» των ΑΟΖ ακόμη και σε μικρά κράτη όπως η Ελλάδα, είναι απατηλή. Στην ουσία **η θάλασσα τεμαχίζεται σε κρατικές ιδιοκτησίας εμπορικής εκμετάλλευσης, ακριβώς για να πουληθεί στη συνέχεια** από αυτά τα κράτη στις μεγάλες πολυεθνικές και τις ηγεμονικές καπιταλιστικές χώρες. Διότι μόνο αυτοί έχουν και τη δυνατότητα των εκμεταλλεύσεων. Τα κράτη σκοτώνονται να καρφώσουν σε ένα βαθμό κάποια σημαία τους που μετά θα τη **νοικιάσουν**…

Υπάρχει επίσης και άλλη πολύ σημαντική πλευρά: Η επιστράτευση της τεχνολογικής εξέλιξης που δίνει πλέον τη δυνατότητα για αξιοποίηση κοιτασμάτων πετρελαίου ή φυσικού αερίου και σε τεράστια θαλάσσια βάθη (ανήκουστο στο παρελθόν), θέτει το **ερώτημα ενός ακόμη γύρου αιώνων για την οικονομία του πετρελαίου και γενικά των ορυκτών καυσίμων.** Αυτό όμως δεν μπορεί να είναι η

οπτική μιας απελευθερωτικής κομμουνιστικής προοπτικής σε ότι αφορά το ενεργειακό ζήτημα στη σημερινή εποχή όπου ήδη βιώνονται οι τραγικές συνέπειες της συντελούμενης **κλιματικής αλλαγής**. Αντίθετα, απαιτείται η ανάδειξη των τεχνολογικών και άλλων δυνατοτήτων για ένα καθολικά διαφορετικό ενεργειακό μοντέλο, που θα αρνείται τις προτεραιότητες της **καθολικής επέκτασης και κυριαρχίας του ολοκληρωτικού καπιταλισμού της εποχής μας** σε όλα τα μήκη και πλάτη της γης, της θάλασσας και της βιόσφαιρας γενικά, προτάσσοντας τη συνολική δυνατότητα για μια κομμουνιστική ενοποίηση της ανθρωπότητας σε μια ειρηνική, δίκαιη, και με όρους συμβίωσης με τη φύση κοινωνική ανάπτυξη.

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ – ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

---

[1] **Σύντομες περιγραφές για την αβλαβή διέλευση, μπορεί να δει κάποιος για παράδειγμα μέσω της νομοθέτησης της Κυπριακής Δημοκρατίας,** http://www.cylaw.org/nomoi/enop/non-ind/2011_1_28/full.html

[2] Πηγή ΓΕΕΘΑ: http://www.geetha.mil.gr/el/violations-gr/121-epexhghseis-orwn.html

[3] Πηγή ΓΕΕΘΑ: http://www.geetha.mil.gr/el/violations-gr/121-epexhghseis-orwn.html

[4] Πηγή State Department USA, Αναδημοσίευση σχετικού Νόμου Τουρκίας,https://www.state.gov/documents/organization/61548.pdf

[5] Ολόκληρο το κείμενο της Σύμβασης στα Ελληνικά: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A21998A0623%2801%29

[6] Η Ελλάδα κύρωσε τη Σύμβαση το 1995, ενώ η Τουρκία δεν την έχει κυρώσει

[7] Ολόκληρη η Σύμβαση στα Αγγλικά εδώ:http://sedac.ciesin.columbia.edu/entri/texts/continental.shelf.1958.html

[8] Τα επιχειρήματα της Τουρκίας εδώ: http://www.mfa.gov.tr/background-note-on-aegean-disputes.en.mfa

[9] http://www.kathimerini.gr/911511/article/epikairothta/politikh/o-or8ologismos-ths-toyrkias

[10] http://www.kathimerini.gr/994610/article/epikairothta/ellada/apoyh-mia-apanthsh-sto-kymati-8alasshs

[11] Τα πρακτικά της προσφυγής και της απόφασης εδώ: https://www.icj-cij.org/en/case/62/judgments

[12] Τα πρακτικά της απόφασης εδώ: http://legal.un.org/riaa/cases/vol_XVIII/3-413.pdf

[13] Τα πρακτικά της απόφασης εδώ: https://www.icj-cij.org/files/case-related/68/6417.pdf

[14] Τα πρακτικά της απόφασης εδώ: https://www.icj-cij.org/en/case/67

[15] Τα πρακτικά της απόφασης εδώ: https://www.icj-cij.org/files/case-related/68/068-19850603-JUD-01-00-EN.pdf

[16]https://en.wikipedia.org/wiki/Canada%E2%80%93France_Maritime_Boundary_Case#/media/File:Saint-P

ierre_and_Miquelon_EEZ_map-en.svg

[17] Τα πρακτικά της απόφασης
εδώ: https://www.icj-cij.org/files/case-related/78/078-19930614-JUD-01-00-EN.pdf

[18] Τα πρακτικά της απόφασης εδώ: https://www.icj-cij.org/en/case/87

[19]https://www.rferl.org/a/World_Court_Decides_Ukraine_Romania_Sea_Border_Dispute_/1378615.html

[20] Πολλές χρήσιμες πληροφορίες για τις Τουρκικές θέσεις
εδώ:http://www.thesis.bilkent.edu.tr/0003052.pdf

[21] http://www.kathimerini.gr/995745/gallery/epikairothta/politikh/toyrkikoi-tyxodiwktismoi-epi-xartoy

[22] https://energypress.gr/news/kalypsi-ee-stin-ekmetalleysi-koitasmaton-tis-ellinikis-aoz

[23] https://www.news247.gr/kosmos/se-charti-tis-komision-i-elliniki-aoz.6693459.html

[24]
http://www.kke.gr/anakoinoseis_grafeioy_typoy/dhloseis_toy_gg_ths_ke_toy_kke_dhmhtrh_koytsoympa_apo_thn_episkepsh_toy_sthn_patra?morf=1,

https://www.rizospastis.gr/story.do?id=5924741

[25] https://www.newsit.gr/politikh/lafazanis-prosvlitikes-oi-apeiles-tis-tourkias-sto-aigaio/2643261/

[26] http://www.kathimerini.gr/445226/article/epikairothta/politikh/yfalokrhpida-kai-aoz-my8oi-kai-pragmatikothta

πηγή: narnet.gr